

שבת טהרה: התגברות על עלבון שקולה למאה תעניות

בשבת זו, פרשת פרה, עוסקים לקראת חג הפסח הבעל"ט בטהרתם של ישראל ויש הקוראים לה "שבת טהרה". לצערנו, אין לנו בית מקדש וקורבנות, שנצטרך להיטהר מטומאת מת באמצעות הפרה, אך נדרשים אנו לטהר את נפשותינו ונשמותינו.

והביא רבינו יונה (יסוד התשובה) הנהגה נפלאה: "וכן אמר הרב רבי אברהם בר דוד שהיה אחד מחסידיו עולם: הגדר הגדול המעולה המופלא - מגיעת המאכלות. וכן פרש דבריו: אל יעזוב לגמרי מלאכול בשר ולשתות יין, כי דיך מה שאסרה תורה. אך בעת מאכלו ועודנו תאב לאכול, יניח ממנו לכבוד הבורא מתאוותיו ואל יאכל כפי תאוותו. ודרך זו תמנענו מחטוא ותזכירנו אהבת הבורא יותר מתענית אחד בשבוע, כי זה בכל יום תמיד, מדי אוכלו ומדי שתותו, יניח מתאוותו לכבוד הבורא."

אמנם מרן הגראמ"מ שך זצ"ל לא הסכים

בשבת זו, פרשת פרה, עוסקים לקראת חג הפסח הבעל"ט בטהרתם של ישראל ויש הקוראים לה "שבת טהרה". לצערנו, אין לנו בית מקדש וקורבנות, שנצטרך להיטהר מטומאת מת באמצעות הפרה, אך נדרשים אנו לטהר את נפשותינו ונשמותינו.

והביא רבינו יונה (יסוד התשובה) הנהגה נפלאה: "וכן אמר הרב רבי אברהם בר דוד שהיה אחד מחסידיו עולם: הגדר הגדול המעולה המופלא - מגיעת המאכלות. וכן פרש דבריו: אל יעזוב לגמרי מלאכול בשר ולשתות יין, כי דיך מה שאסרה תורה. אך בעת מאכלו ועודנו תאב לאכול, יניח ממנו לכבוד הבורא מתאוותיו ואל יאכל כפי תאוותו. ודרך זו תמנענו מחטוא ותזכירנו אהבת הבורא יותר מתענית אחד בשבוע, כי זה בכל יום תמיד, מדי אוכלו ומדי שתותו, יניח מתאוותו לכבוד הבורא."

אמנם מרן הגראמ"מ שך זצ"ל לא הסכים

אוצר בלום לכל איש בביתו

אשר חלם בשנתו על אוצר גדול הטמון תחת הגשר בפראג, ואמנם לא שת ליבו לחלום שהרי "דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין" (סנהדרין ל, א). אך לאחר שחזר החלום כמה לילות רצופים, חשב שמא יש דברים בגו ויצא לדרך ארוכה. לאחר מסע מפרך כשהתקרב לגשר גילה שאינו יכול לחפור תחת הגשר, כיון ששומרים חמושים מפטרלים סביבו. ובצערו הסתובב אנה ואנה ליד הגשר, עד שעוררה דמותו חשד בקרב אחד השומרים ששאלו לפשר מעשיו, ומשיספר לו ר' אייזיק על חלומו גיחך השוטר בבזו ושאלו: ממתי מקשיבים לחלומות?! והרי גם אני חלמתי חלום שמתחת לתנור בביתו של איזה יהודי מקראקא בשם אייזיק טמונים יהלומים...

הבין החסיד שמטרת בואו לפראג כדי לשמוע את חלומו של השומר על האוצר הנמצא מתחת לאפו בבית בקראקא. ומיד סב על עקבותיו ובבואו לביתו חפר תחת התנור ומצא אוצר בלום של יהלומים מהם התעשר ועד היום עומד בפולין בית כנסת ע"ש רבי אייזיק מקראקוב, ועל מצבתו כתוב "פה נטמן הנגיד המיוחס האלוף כמוהר"ר אייזיק ב"ר יעקב אשר בנה בית כנסת מעשי אומן".

"פסל לך - הראהו מחצב סנפירון מתוך אהלו ואמר לו הפסולת יהיה שלך ומשם נתעשר משה הרבה" (רש"י, שמות לד, א)

משה רבינו אב לנביאים היווה סמל לדמות הנביא המושלם, כמבואר בגמרא בנדרים (לה, א) שאין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על גיבור ועשיר, חכם ועניו - שכולם היו במשה... ועשירותו נלמדת מפסוק זה שהראהו הקב"ה מחצב סנפירון בתוך אהלו, ואמר לו שפסולת הלוחות תהיה שלו, ומשם התעשר מאוד.

אכן התמיהה עולה מאליה, שהרי אף קודם שהראהו את האבן היקרה ממנה נעשו הלוחות, השרה הקב"ה שכינתו עליו למרות שעוד לא היה עשיר, הרי שמשרה שכינתו אף לא רק על עשיר. אך עיון בדברי הקב"ה למשה "הראהו סנפירון בתוך אהלו" מלמד שלא התעשר משה בפתע פתאום, אלא אף קודם לכן היה עשיר, שהרי עוד קודם לכן היה הסנפירון בתוך אהלו, רק שמשה לא ידע, ורק בעת הלוחות גילה לו על עושר מחצב אבני הסנפירון היקרות שכבר נמצא בתוך אהלו. דימה זאת השפת אמת (זכרון שמואל קכה) למסופר על רבי אייזיק מקראקא (בעני המובא בירושלמי מעשר שני

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה

במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

העברת ספר תורה לאחר

שאלה בשבתות אלו בהן מוציאים ב' ספרי תורה, האם המתכבד בפתיחת ארון הקודש צריך להחזיק את הספר השני במשך כל זמן קריאת הפרשה, או שיכול להעבירו לאחר שישב עמו ליד הבימה.

תשובה אם אחר מבקש ממנו להחזיקו יכול להעבירו לו, כיון שלא עושה זאת כביזיון לס"ת שלא חפץ בו, אלא מעבירו משום שביקשו. אך אם לא ביקשוהו, לא ראוי שיעבירו לאחר שיחזיק הספר תחתיו.

בברכות (נה, א) "ג' דברים מקצרים ימיו של אדם... מי שנותנים לו לקרא בס"ת ואינו קורא שנאמר כי הוא חייד ואורך ימיו", דייק הגר"ח מבריסק שאין כוונת הגמרא דווקא לעולה לקרא בתורה, אלא אף על כל כיבודי הס"ת. ואם מעביר הספר לאחר, מראה שאינו מכבד התורה. וכעין המובא בתוספתא (תענית א) "סדר תעניות כיצד... ולא היו מתחלפין אלא אחד יושב ומשמרה כל היום (לגרסת הפני משה). ומפני כן בהקפות בשמחת תורה החזיק הגר"ח הס"ת במשך כל זמן ההקפות, כיון שמעצמו לא העביר לאיש מטעם זה, ואף אחד לא ההין עוז לבקש ממנו הספר (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב - ברמות תרמד).

מים אחרונים לנשים

שאלה האם נשים חייבות בנטילת מים אחרונים.

תשובה מים אחרונים הם חיוב גמור (משנה ברורה קפא, כב) בלא חילוק של מצוות עשה שהזמן גרמא או פטור אחר לנשים.

הנחת תפילין ר"ת לאחר שקיעה

שאלה נזכר שתי דקות לאחר השקיעה שלא הניח תפילין דרבינו תם, האם יניחם.

תשובה כפי הדין בתפילין דרש"י שמניחים אף לאחר השקיעה כמבואר במשנה ברורה (א, ב) שמביא מחלוקת אם מניח תפילין בבין השמשות, אך

שׁו"ת הלכה למעשה

מודה ד"אם לא קיים מצות תפילין באותו יום, ודאי יניחם בין השמשות", כך יניח תפילין דרבינו תם בבין השמשות. שהרי ממה נפשך, אם אלו התפילין, הרי שלא הניח עדיין תפילין ומותר, ואילו אינן תפילין אין איסור כלל להניחם. ועוד שהרי מניח תפילין לדעת ר"ת הסובר שזמן זה הא עוד קודם השקיעה.

ישבו שבעה קודם ההלוויה

שאלה משפחת נפטר מאמריקה חשבו שלא יערכו הלוויה בחו"ל עם הספרדים וכיו"ב, אלא רק בארץ הקודש כיון שממהרים לשולחו באחת מטיסות החילוף הבודדות, והחלו לשבת שבעה. אמנם לאחר מכן התברר שהטיסה מתעכבת ויש להם שהות לערוך הלוויה. האם צריכים למנות שבעה מחדש לאחר ההלוויה בחו"ל, וכן לקרוע שוב.

תשובה אינם צריכים לקרוע מחדש, שהרי הקריעה לא תלויה בשבעה, אלא כל שקרע אחר יציאת נשמה יצא ידי חובה. ואף למנות שבעה מחדש אינם צריכים, כמבואר ברמ"א (יורה דעה שעה, ז) שכיון שהתחיל לשבת כדין שהרי "החזיר פניו מהמת", לא צריך להפסיק את השבעה ולהתחיל למנות שוב מחדש.

יש לכם שאלה בהלכה?
השׁו"ת הגדול

Beithorah.co.il

תשובה לכל שאלה מרבני בית ההוראה

@beithorah@gmail.com

המוקד הטלפוני 0722-133-466

הירשמו

לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל:

beithorah@gmail.com

מסמכים ואמר לו: איני יודע אם אשרוך אחרי המלחמה, אבל אתה צעיר וחכם ומסתמא תשרוד, לכן אני מוסר לך את המסמכים הללו המעידים על חשבונות הבנק שלי בשוויץ. לאחר המלחמה אם תפגוש אחד מיוצאי חלצי, נא מסור לו אותם.

הרב הטמין את המסמכים במקום מסתור, וזכר לקחת אותם מאירופה הבווערת, אך לא ידע למי להשיבם. יום אחד במהלך נסיעה ארוכה ברכבת בארה"ב התיישב לידו יהודי, ובראותו את דמות הרב, החל לשפוך לפניו את מר לבו וקשיי חייו המלאים בדקדוקי עניות.

בתוך הדברים כאשר שמע את שם משפחתו, נדלק ניצוץ בעיני הרב, כי הוא שם משפחתו של אותו אחד שהפקיד בידו את המסמכים היקרים. לאחר שחקר אותו אם יש קשר ביניהם, השיב: אני הבן היחיד שהצליח לשרוד מהתופת בה נספה אביו על קידוש ה'.

הרב גילה לו על חשבונות הבנק בשוויץ ומסר לו את הפרטים. כששאל הבן היורש איך אסע לשוויץ, אין כסף לטיסה זו, אמר לו הרב: אוכל להלוות לך דמי נסיעה - לא אתן לך במתנה, שהרי אתה כבר עשיר - וכשתחזור, תפרע את ההלוואה. הלה הודו לנסוע לשוויץ שם גילה חשבון בנק ובו סכום עתק.

הוסיף הגאב"ד כי בכל השנים בהן לא ידע היורש על עושרו המופלג, נחשב היה לעני ולא לעשיר. ונראה שהדברים מפורשים ברמב"ם (הובא ברע"ב אבות ג, יד) חביב אדם שנברא בצלם חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם. חביבין ישראל להם שנקראו בנים למקום חיבה יתירה נודעת שניתן להם כל חמדה חיבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה.

מבאר הרמב"ם שאמנם חיבה יש בכריאתם בצלם ובקריאתם 'בנים' למקום, אך חיבה יתירה הראה הקב"ה לאדם כשהודיעו ואמר לו ראה שבראתך בצלם, שהמטיב לחברו ומודיעו הטובה שעשה עמו, מראה חבה יתירה יותר משאילו הטיב עמו ואינו חשוב בעיניו להודיעו הטובה שעשה עמו.

החיבה המיוחדת היא כשמודיעים לאדם על המעלה שקיבל. ואלמלא שמודיעים לו, הרי זה כאילו אינה קיימת, כי אין לו תועלת כלל בקיומה.

אכן כולנו עשירים מופלגים ואף מודים כל יום ויום "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו והבדלנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", אך גם כאשר זכינו במעלות הגדולות, העושר והגדלות בפועל מגיעים לאדם רק בתנאי שיודע ומכיר בהם.

אך לא רק באהל משה רבינו ובביתו של אייזיק התגלה אוצר שבעליו לא ידעו על קיומו. כל אדם ואף הפשוט ביותר יחן ממרומים בכוחות אדירים, כוחות גוף ונפש לפעול גדולות ונצורות. אך לא כל אחד זוכה להכיר את האוצר שלו ולפעול. חכמי המדע טוענים שאדם ממוצע מנצל בכל אורך חייו רק כעשרה אחוזים ממוחו, ואילו תשעים אחוזים נותרים ללא שימוש כלל. לעומת זאת בעולם יש מושג הנקרא 'כוח סוס', כי בניגוד לאריה ושאר בהמות, הסוס מנצל את כוחו ומרצו להשגת חפצו, עד שהכוח והסוס חד הם.

הרי שיש לאדם אוצר בלום של כוחות בביתו, בראשו, והוא לא מנצלם כראוי. ומי שנחשב גאון בתחום כזה או אחר, לא בהכרח זכה בכישרון גדול יותר אלא שהוא מנצל יותר מהכוחות שכל אחד מקבל.

מהיכן צמח אליהו הנביא

חכמים ישבו ודנו מהיכן צמח אליהו הנביא, וכיון שראה בצערם הגדול שישואפים לדעת זאת, התגלה אליהם אליהו זכור לטוב ויישב דעתם (ילקוט שמעוני דברים ל, ה): רבותי, מפני מה אתם מצטערים, אין אני אלא מזרע לאה.

וסיפר להם: פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אדם אחד היה מתלווץ ומלעיג בדברי. אמרתי לו מה תשיב ליוצרך ליום הדין, אמר לי בינה ודעה לא נתנה לי שאקרא ואשנה. אמרתי לו בני, מה מלאכתך. אמר לי ציד. ואני אמרתי לו מי למךך שתטל פשתן ותארגנו מצודות ותשליכה לים ותעלה הדגים מן הים, אמר לי בינה נתנו לי מן השמים, אמרתי לו מה לטל פשתן ולארג מצודות להשליכה לים להעלות בה דגים מן הים, נתנו לך דעה ובינה מן השמים, לדברי תורה שכתוב בהם פי קרוב אלך תדבר מאד לא נתנו לך בינה ודעה מן השמים.

מגד הרים קולו ובהך עד שאמרתי לו אל ידע לך ששכל באי עולם משיבין תשובה זו, אבל מעשיהם יהיו מעידין בהם (ישעיה יט, ט) "ובשו עובדי פשתים שריקות וארגים חורף", פי הוא תמיד וארץ מידך נתוב.

הדברים נוקבים ולצערנו רובא דרובא לא רק שלא מנצלים כוחותיהם, אלא אף לא מכירים בהם כלל והחכם יידע להכירם ולנתב את החכמה והכישרונות בהם חונן לאפיקים הראויים.

העשיר שהתנהג כעני מרוד

הגאון רבי חיים קרייסווייטה סיפר שקודם פרוץ השואה כאשר חשו היהודים באירופה שהאדמה בוערת תחתם, ניגש אליו אדם, הפקיד בידו